

MITUL DEMISTIFICĂRII

OTILIA SÎRBU

MITUL DEMISTIFICĂRII

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Colecția FILOLOGIE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SÎRBU, OTILIA

Mitul demistificării / Otilia Sîrbu. - București : Editura Universitară, 2023

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1649-0

80

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062816490

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2023

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47/ 0745 200 718/ 0745 200 357

comenzi@editurauniversitara.ro

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Partea I

1. Misterioasa stare de veghe a mitului.....	11
2. Existența mitului	17
3. Un mit incontestabil: Mircea Eliade	21
4. Demistificarea, un act ritualic	55
5. Seducătorul „om nou” și lustragiul de cizmă sovietică	62
6. Tipologia închisorilor	71
6.1. Metode de tortură	72
6.2. Zarca Aiudului	73
6.3. Monumente edificate pentru foștii deținuți politic	75
6.4. Holocaustul roșu sau crimele în cifre	77
6.5. Mărturii în oglindă din lagărul comunist.	80
6.6. Colonia de muncă de la Giurgeni	81

6.7. Torționari cu pensii enorme.....	84
6.8. Și-a iertat călăul	86
6.9. Legea cultelor dictată de Stalin la Moscova.....	87
7. Moscova dicta totul.....	89
7.1. Unitatea specială, NKVD	90
7.2. Vremuri sincere, vremuri disimulate	96
8. În toamna anului 1936	98
9. Când nedreptatea nu obosește	104
10. Starea de insomnie	110
11. O declarație tristă adusă din cotidianul nostru	116
12. Un interviu pentru prezentul din noi.....	117
12.1. Modernitatea materialistă	118
12.2. Deschiderea spirituală a transiterii	124
12.3. Guenon și criza lumii moderne	129
12.4. Dimensiunea „spirituală” a existenței	135
12.5. Alchimiștii operativi continuă să lucreze în umbră	144
13. La aproape un an după pandemie – 27 februarie 2021.....	153
14. Crize noi, vremuri vechi.....	158

15. Puterea mitului – Joseph Campbell cu Bill Moyers	160
16. Despre eroi și celebrități.....	164

Partea a II-a

1. Mitul renaște	171
2. Planeta roșie	176
3. Despre o carte și autorul său	181
4. Un exemplu – Schubert	186
5. Miracolul de a trăi.....	187
6. Despre romantism – George Steiner.....	193
7. Omul-capsulă, omul secolului XXI.....	197
8. Ascultă muzică în zilele tale ploioase	201
9. În același timp... lasă timpul să vorbească!	205

Partea I

1. Misterioasa stare de veghe a mitului

Fiecare memorie are sunetele ei... iar trecutul este memorie. Nu vom scăpa de agonia din tot ce este acest timp care ne aparține, dacă nu vom învăța ritmicitatea iertării prin prezentul care suntem!

Această carte își propune o analiză, printre alte analize, a fenomenului demistificării, a mitului obligat să îl poarte în coordonatele sale. Un fenomen amplu care merită studiat comparativ cu celelalte tentative și reușite occidentale pentru a fi înțeles, pentru a fi anulate controversele menite să inducă în eroare memoria și realitatea unei națiuni. De vreo douăzeci și ceva de ani - din cauza unui decalaj cultural dintre România și Occident (decalaj vizibil după 1989 consecință a aceluși regim comunist și a tot ce i-a succedat) există o influență a unei mode, a unui apel al așa-zișilor intelectuali, experți autodeclarați

susținuți de propriile echipe sau grupuri de interese oculte. Atât de pricepuți în a anula în mentalul colectiv tot ceea ce ar putea fi elementul său coagulant. O denigrare a științei, a raționalității, a filosofiei, a cinematografeiei, a culturii, a mediului nostru creator de fond cultural autentic românesc - această unicitate identitar românească prin tradiție, prin sincronism, prin raportul său cu lumea pe care a creat-o, pe care o creează într-un plan real dar neluat în seamă de acești prigonitori -experți.

O lucrare care pornind de la realitatea mitului ar putea echilibra printr-o complexă documentare raportul dintre demistificare și idealizare, fenomene pe cât de nocive, pe atât de influente într-o lume imprevizibilă precum cea a secolului 21.

Printre așa-zisele victorii ale epocii comuniste în România s-a numărat și aceea a creării „omului nou” – un hibrid căruia nu trebuia să-i lipsească niciuna dintre calitățile eroului de tip comunist-internaționalist (adică să fie egalitarist, antiimperialist, exponent al luptei de clasă, leal în mod absolut partidului), calități cărora ideologii regimului ceaușist

le-au adăugat coordonata naționalistă și protocronistă, menită să asimileze comunismul în istoria veche și nouă a poporului român. Evident că un naționalism demagogic și concurențial mai mult își alunga adepții decât să-i adune, și de fapt comunismul n-a reușit să-i păcălească pe români profitând de onestul lor patriotism. De aici a decurs însă o formă suplimentară de vulnerabilizare a sufletului românesc, pentru care noțiunile și principiile, mai ales cele vizând identitatea națională, deveneau pentru el tot mai difuze.

Se vorbește în mod curent că evenimentele din 1989 au fost un act de anulare a unui regim, prin urmare de câștigare a drepturilor, a libertăților și a unei bunăstări cuvenite, dar mult mai rar se focalizează spre o altă coordonată nu mai puțin importantă: românii au vrut să-și redobândească identitatea. O realitate care provoacă în continuare convulsii într-o societate ce trăiește printr-un decalaj cultural, existențial în raport cu lumea, cu ea însăși, cu neșansa ei de a se accepta valoric. De vreme ce nu putem vorbi după atâta timp de o psihanaliză a comunismului, de o preocupare anume pentru

multiculturalism, de recunoaștere valorică individuală, de identificare a noțiunii de lider&șef, de un raport corect între egoism și rațiune, de vreme ce nu putem vorbi deschis despre toate acestea și multe altele înseamnă că, identitar, pierdem lupta cu noi înșine. „Omul nou” nu există, câtă vreme nu vom înțelege acțiunile contrare comportamentului real social.

 Omul își delimitează un „univers de siguranță”, în care se simte la adăpost, și pe care-l apără prin ziduri de cetate sau prin sisteme de apărare magică, ca să folosim o formulă a lui Mircea Eliade. *Dincoace* se află el însuși, omul, încuibat în „acasă”, adică în locul unde este bine și armonie. *Dincolo* este necunoscutul dătător de temeri motivate, din partea căruia te aștepți la rău, la destrucție, la urât, la dizarmonie.

 Oamenii care trăiesc dincoace alcătuiesc o categorie compactă de inși „asemenea”, care se recunosc unii pe alții, care știu la ce să se aștepte unii de la alții, care au fost și ieri împreună și vor fi și mâine – ei sunt cei care au ridicat zidurile de cetate, ei

sunt cei care le apără. Se numesc împreună – mai presus de oricare alt nume – „noi”, și se disting în mod voluntar de ceilalți. Iar ca să ajungă aici, anterior ei au trecut prin etapa ineludabilă a asumării colective a portretelor/imaginilor celorlalți. Altfel spus, a penalizării celorlalți prin imaginile negative, cu ajutorul cărora sunt identificați.

„Străinul” este prin excelență un personaj negativ; nu ar putea fi altfel, decât dacă s-ar lepăda de propriile daturi și le-ar lua pe ale noastre. Klaus Heitmann a atras luare-aminte asupra unui fenomen: odată ce o societate/colectivitate a făcut pasul de a identifica un „străin”, el va face în mod automat și al doilea pas, acela de a-l identifica în postură de „dușman”. Odată identificat ca „dușman”, el se arată instantaneu că este rău, urât și agresiv. Dacă nu era el, ne era mai bine – de aceea suntem supărați pe el.

Lumea s-a clădit ca arhetipuri (mental) –așa cum insistă René Girard în cărțile sale, mai ales în *Prăbușirea Satanei* – pe violență, pe sacrificiul asigurator al *statu quo*-ului, care este un act de violență, pe omorul ritual fondator, care este un act de

violență și el, pe putere, care este tot un act de violență. Imaginea despre cei ce nu fac parte dintre „noi” și de la care ne așteptăm, într-un fel sau altul, la acte agresive, este o imagine violentă. Imagologia este modalitatea prin care oamenii sunt incluși în grupul „alor noștri”, unde câștigă sentimentul că se apără, odată ce știu cine sunt ceilalți. „Noi” este o noțiune extrem de rodnică și fundamental violentă, prin care omul este indus ca centru și măsură. Centru, pentru că lumea începe, de jur împrejur, dincolo de delimitările stabilite pentru „noi”; măsură, pentru că toate criteriile după care este judecată și evaluată lumea pleacă de la modelele stabilite prin „noi”.

2. Existența mitului

Secolul 21 este un secol ce nu trebuie izolat, analizat dispartat, dus spre un viitor incert, optimist sau pesimist, așteptat sau anticipat.

Acest secol, ca și predecesoarele sale, nu-și poate fi propria cauză sau fireasca consecință, căci istoria e însăși cheia a tot ce poate fi supus ei. Potrivit analizelor unor specialiști ai acestui domeniu, precum Reinhart Koselleck, dominantă ar fi nu doar *„repetabilitatea pe fondul intangibilității”*, ci însăși legătura dintre istorie și limbă. Ea a putut influența relațiile sociale, gândirea, politicul, religiosul, fenomenul uman în toate datele sale. Istoria este o *„voce”*. Depinde pe ce tonalitate poate fi interpretată, însă oricât de diferit ar fi abordată, ea rămâne o voce.

Secolul 21 este și el consecința istoriei și ceva mai mult decât acest lucru, fără a anula nimic datorându-i

foarte mult. Acest secol este și istoria omului de început, prins în deplinătatea conștiinței transcendentului, este și istoria omului actual, prins în vârtoarea propriei sale istorii derulată pe un fundal politic, social, religios, mistic, fundamentalist, etic, estetic etc. A uitat el ceva din ceea ce purta omul de început în pașii săi spre Dumnezeu? Să sperăm că nu, căci, ființa umană este purtătoare de divin, de nostalgia timpului mitic, una din căile sale de împăcare cu ea însăși. Ființa umană nu a uitat de mit. L-a înlocuit cu altceva un timp, l-a ignorat tot atât, însă în secolul 21 mitul se reîntoarce în istoria prezentă a ființei umane implorând-o să țină seama de el.

Ce puncte de reper, ce forme îl pot susține moral în rămășițele zilei trăite, în întâlnirea cu întunericul, în succesul sau insuccesul său sau în posibile forme de abandon?

Omul actual este tot atât de sărac, pe cât e de înzestrat cu bunuri materiale. El își trăiește „sărăcia” într-o mare angoasă, sperând că nu va fi decât ceva trecător. Astfel, el devine un trecător prin propria sa

viață, ignorându-și șansele ce ar putea anula acest lucru. Mitul este și poate fi una dintre ele.

Cred fundamental în mit ca realitate a acestui secol și a tot ce i-a premers, cred în gestul omenirii de a se reîntoarce la ceea ce este arhetipal definitoriu. Realitatea mitului revendicat poate fi „răsplătită” prin libertatea atât de des invocată, însă atât de repede anulată de constrângerile societății indiferent de natura ei. Libertatea este indestructibil legată de viață. Este viața însăși. Și atunci, dacă una din căile de a ajunge la noi poate fi mitul, întreb, deloc retoric, de ce ne este distrasă atenția, de ce este invocată și impusă o altă lume în numele mitului? O lume mistificată, căutată, cercetată voit în a fi anulat tot ceea ce este arhetipal definitoriu uman, identitar. Nedreaptă situație după un regim totalitar ce a încătușat România timp de cincizeci de ani. O anomalie a vieții însăși menită să inducă mentalul colectiv într-o realitate searbădă, schematică, ostilă valorii. Măreția unei națiuni este definită în primul rând de valoarea oferită de numărul indivizilor capabili să o construiască, de cei care definesc elitele iubitoare de autenticul lumii căreia îi aparțin.

Karl R. Popper era convins că așa cum „gânditorul la modă este un prizonier al modei sale, expertul este un prizonier al specializării sale” de aici decurgând, prin urmare, libertatea față de modelele intelectuale și față de specializările ce fac posibile știința și raționalitatea, ce fac posibilă cultura unei națiuni. Anomalia lumii românești de după 1989 este cauzată și de aceste expertize ce aparțin atât „gânditorului la modă” cât și celor care fără a fi experți au reușit să amprenteze mentalul nostru colectiv. Consecința nu poate fi decât una, și anume privarea de libertate. Libertatea de gândire, de decizie, de asumare, etc. Toate acestea au făcut ca modelele intelectuale să dispară, să fie ignorate, specializările să fie de cele mai multe ori de formă, știința și raționalitatea ei ridiculizată, ca, în final, cultura română să devină un schelet în dulapul celor care au provocat toate acestea.